

Kon het maar altijd herfst zijn

Verslag van de herfsttrek 2005

langs telpost Parnassia

Eef Kieft

Afgelopen herfst is weer geprobeerd de landtrek langs de kust van Zuid-Kennemerland in beeld te brengen. Sinds 1986 wordt hiervoor de telpost bij Parnassia in de Kennemerduinen gebruikt. Velen van u zullen al op de hoogte zijn van bijzondere waarnemingen, omdat deze vrijwel altijd worden gemeld via de VZK-emailgroep. Met ingang van het voorbije seizoen zijn alle tellingen tevens op de website www.trektellen.nl na te lezen.

In dit artikel wordt een overzicht gegeven van het afgelopen seizoen. Op het moment dat dit artikel bij de redactie van Fitis werd ingeleverd (18 november), zat het telseizoen er bijna, maar nog niet geheel op. Het overzicht van november is derhalve niet helemaal volledig.

Augustus

Het hek van de telpost is dit jaar geopend op 18 augustus. Augustus is bijna traditiegetrouw de maand dat de trek, maar zeker de trektellers langzaam op gang komen. In augustus hebben dan ook slechts twee tellingen plaats gevonden. Naast de 18^e is ook op de 31^e geteld. In totaal is in augustus de telpost 5,5 uur bemand geweest. De tweede helft van augustus kenmerkte zich vooral door fraai zomerweer, waarbij de wind overwegend uit het, voor het waarnemen van landtrek, gunstige zuidoosten waaide.

Op beide teldagen kwamen, zoals te verwachten was, wat steltlopers voorbij. Er werden enkele Bontbekplevieren, 4 Witgatten, 5 Groenpootruiters, een Tureluur, bijna 60 Watersnippen, een paar Wulpen en een Goudplevier opgemerkt. Van de gele kwikstaart, een echte nazomersoort, werden er op 18 augustus 51 geteld, maar deze soort was het talrijkst op de 31^e, toen de teller stakte op 348. Deze telling betekende tevens de topdag voor gele kwik dit seizoen. Die dag trokken groepjes van 15 tot 20 gele kwikken langs. Het telseizoen werd op 18 augustus gepast geopend met het noteren van de eerste Ortolaan van het seizoen. Duinpiepers zijn dit jaar niet gemeld in augustus. De eerste Kramsvogel van het seizoen diende zich aan op 31 augustus. Deze dag bleek verder een aardige zwaluwendag met een paar Oever-, en enige tientallen Boeren- en Huiszwaluwen. De Oeverzwaluw is een tamelijk schaarse doortrekker langs Parnassia.

September

Hebben de trektellers in augustus een beetje kunnen warmdraaien, in september begint voor hen het echte werk. Gaandeweg de maand vordert, nemen de aantallen trekvogels gestaag toe. Overbodig om te melden dat de zintuigen steeds op scherp staan voor zeldzaamheden.

In september zijn dit jaar 12 tellingen verricht (32,25 uur). Er waaide over het algemeen een zwakke tot matige wind. De wind zat vaak in de zuidoosthoek. Door het op afstand blijven van diepe depressies waaide de wind vrijwel niet uit het westen en was het vaak onbewolkt.

Op 3 september passeerde een lint van 17 Lepelaars. In de lijn van de verwachting telden de tellers vooral in de eerste helft van de maand nog aardig wat steltlopers. Ze turfden ongeveer 20 Bontbekplevieren, waarvan de meeste in de eerste week. Wat de overige steltlopers betreft: september was goed voor 34 Wulpen, 1 Regenwulp, 4 Zwarte Ruiters, 1 Groenpootruiter, enkele tientallen Watersnippen en 4 Steenlopers. Op 4 september trokken 30 Goudplevieren over.

De eerste Sperwers trokken langs op 4 september (3 exx.). September was verder goed voor 2 Smellekens, waarvan de eerste genoteerd werd op de 19^e, slechts 3 Boomvalken en 3 Bruine Kiekendieven (op de 3^e). Boerenzwaluwen passeerden bijna dagelijks in redelijke aantallen tot 19 september, waarna de aantallen werden gereduceerd tot enkele per dag. De beste dag was 4 september met 244 exx. Half september vlogen in twee dagen een dikke vijftig Huiszwaluwen voorbij en op 4 september nog 4 Oeverzwaluwen. De eerste Boomleeuweriken werden gemeld op 13 september en de eerste Veldleeuweriken (ze bestaan nog!) op de 21^e.

Gele kwikken vlogen nog vooral langs op 3 en 4 september, op beide dagen ruim 80, en druppelden door tot eind september. De eerste Grote Gele Kwikstaart werd waargenomen op 8 september. Vanaf 18 september werden Grote Gele Kwikken frequent waargenomen, met bijna dagelijks gemiddeld 15 exemplaren. Witte kwikken werden de hele maand gezien, met een maximum van 54 op 22 september. Graspiepers kwamen in beweging op 18 september met bijna 900 exx., oplopend tot 6073 en 6426 op 25 respectievelijk 30 september. De eerste Oeverpieper werd gehoord op 23 september. Het blijft leuk om in september nog Gierzwaluwen te zien. Dit jaar lukte dat op 4, 19 en 22 september. Dat Grote Bonte Spechten trekken bleek vooral op 23 september, toen 9 exx. langs vlogen.

September 2005 was weer eens goed voor een heuse zwarte-mezenirruptie. De laatste irrupties dateren alweer van 1989 en 1996. De eerste waarneming van een Zwarte Mees werd gedaan op 13 september. Op andere telposten was de influx al een aantal dagen eerder opgemerkt. De aantallen liepen daarna snel op van 59 exx. op 19 september tot 543 op 23 september. Daarna werden nog slechts kleine aantallen Zwarte Mezen gezien. Van de vinkachtigen kan gemeld worden dat de eerste Keep werd genoteerd op 19 september en de eerste Sijs één dag eerder. Kruisbekken werden vanaf half september gemeld. De aantallen schommelden rond de 10-

15 per dag. Eind september passeren meestal de eerste IJsgorzen. Dit jaar gebeurde dat op de 25e.

Wat de krenten betreft: op 11 september werd de enige Morinelplevier van het seizoen gezien. De tweede en laatste Ortolaan van het seizoen kwam op 11 september langs. Op 23 september vloog een Grote Pieper voorbij, op 25 en 30 september werd een Roodkeelpieper gehoord en op 30 september werd een Duinpieper opgeschreven. 30 september zorgde voor een uitbundige stemming toen een Dwerggorz laag over de telpost vloog.

Oktober

De ervaring heeft geleerd dat oktober de maand is van de bulk, maar dat ook altijd wel zeldzaamheden passeren. De ideale combinatie!

Van begin tot half oktober was het weer stabiel, met veelal een zuidoostenwind. Vooral begin oktober waren er dagen met veel mist, waardoor de tellers het gevoel kregen dat oktober hen door de vingers glipte. Gelukkig volgde daarna een stabiele periode met goed zicht. Vanaf 20 oktober regeerden depressies met veel regen en wind. Op 27 oktober waren de omstandigheden opeens weer perfect. Een zwakke ZO-wind, weinig bewolking en extreem zacht. Deze situatie duurde t/m zondag 30 oktober.

In oktober is op 15 dagen geteld (55 uur). De maand begon op 2 oktober goed. Het was vooral een "witte" dag met 106 Lepelaars, waarvan een groep van 67 hoog over zee, en een Grote Zilverreiger over de zeereep. Kleine Zwanen werden in de tweede helft van de maand twee maal opgemerkt. Ganzen waren in oktober niet talrijk. In de laatste dagen van de maand trokken er enkele tientallen rietganzen, waartussen 9 Canadese Ganzen, zo'n 140 Brandganzen en op de 29^e de eerste Kleine Rieten. Oktober werd gekenmerkt door het geringe aantal Sperwers. Gelukkig konden nog wel 2 Smellekens worden bijgeschreven en was 16 oktober goed voor een late Bruine Kiek. Eind oktober passeerden er 2 Blauwe Kieken. In de vroege ochtend van de 10^e werden de tellers aangenaam verrast door een laag over de telpost trekkend Bokje, een zeldzaamheid op de telpost. 29 oktober vlogen er aanzienlijke aantallen Watersnippen: 130. De Velduil wordt op Parnassia niet jaarlijks opgemerkt. Het enthousiasme was dan ook groot toen er op 16 oktober zelfs drie passeerden. Een zeer late Gierzwaluw kwam op 11 oktober nog langs. In oktober waren drie dagen met gemiddeld 15 Boomleeuweriken. De beste dagen voor Veldleeuweriken vielen op 15 en 28 oktober met 846 en 608 exx. De verwachte Strandleeuwerik liet zich horen op 27 oktober. Een late Boompieper trok eveneens op 27 oktober over. Zeldzame piepers waren er ook. Oktober was goed voor 2 Roodkeelpiepers en 3 Grote Piepers. Grote Gele Kwikken waren tot halverwege oktober even talrijk als in de tweede helft van september. Daarna namen de aantallen af. De eerste Koperwieken arriveerden op 4 oktober. De beste dag voor deze soort was de 15^e met bijna 1250 exx. Grote Lijsters trokken dit jaar vooral op de 28^e en 29^e oktober (bijna 150). 4 Late Bepijls-

ters lieten zich eind oktober bewonderen. Op de telpost zijn Beflijsters in het najaar geen jaarlijks fenomeen. Zwarte Mezen pruttelden vooral de eerste helft van de maand nog wat door. Op 13 oktober werden enkele Baardmannetjes gehoord, maar niet gezien. Spreeuwen trokken vooral vanaf 27 oktober in grote groepen. Vier opeenvolgende dagen waren samen goed voor 61000 vogels. Alsof afgesproken piekten Vinken rond de 12^e (in 4 dagen ruim 26000), maar ook en vooral op 27 en 28 oktober (25000). Vinken hebben vaak aan het eind van oktober een tweede piek. De 27^e was ook een aardige kependag. Op die dag passeerden er bijna 1500, vooral in compacte groepen. Op 15 oktober werden 500 Kneuen opgeschreven. De hele maand vlogen er kleine aantallen Kruisbekken voorbij, met een uitschieter van 55 op 8 oktober. Half oktober was goed voor 2 Euro Kanaries. Op 30 oktober werd een zo langzamerhand echte zeldzaamheid opgemerkt: de Frater. Na jaren van afwezigheid werden eind oktober weer eens een paar Appelvinken gezien. IJsgorzen werden de hele maand in kleine aantallen gezien, maar vooral gehoord. De eerste Sneeuwgorz vertoonde zich op de 27e.

Rietgorzen vlogen vooral op de 11e en de 27e. Geelgorzen lieten zich met name de laatste dagen van de maand horen. De klapper kwam in oktober in de vorm van twee (twee maal één) Bosgorzen die de teller op 13 oktober met ongeloof op de telpost lieten staan. Beide vogels vlogen laag langs de telpost en werden zowel gehoord als gezien.

November

November 'behoort' waterkoud te zijn. Daar was dit jaar echter niets van te merken. De maand opende met een aantal zeer zachte dagen. De wind waaide stevig uit het zuiden tot zuidwesten en opklaringen werden afgewisseld door regenbuien. Na de eerste week van november werd het weer stabiel met nog steeds een zuidelijke wind en erg hoge temperaturen. 13 en 14 november waren vrijwel windstil met veel zon. Vanaf 15 november was het koud en regenachtig. Tot 20 november is op 6 dagen geteld (15,5 uur).

November opende weinig heftig. Op drie dagen werd een Witgat waargenomen. Op 13 november liet een Strandleeuwerik zich goed zien en horen. November was vrijwel dagelijks goed voor enkele Oeverpiepers. Voor Grote Gele Kwikken moest je in november in de stad zijn, want deze soort passeerde nog maar één maal. De eerste redelijke kramsvogeldag van het seizoen was de 14e, toen er ruim 2000 voorbij kwamen. Spreeuwen deden het goed op 6 en 9 november, met op beide dagen meer dan 10000 vogels. Ook Vinken vlogen nog lekker, met op 6 en 9 november nog ruim 2000 exx. Vooral op 6 november werden tevens forse groepen Kepen genoteerd. Net als vorig jaar trokken er vanaf 6 november weer enkele noordelijke 'trompetter' Goudvinken over. 13 november was de voorloper van de echte (grote) 'barmsijzendag' op 14 november. Op de 13^e dag werden een kleine 100

Barmsijzen geturfd, terwijl op de 14^e zelfs 893 Barmsijzen werden geteld (telpostrecord). De aantallen waren ongetwijfeld hoger geweest als op vogelringstation Van Lennep niet ruim 100 respectievelijk 400 Barmsijzen voor de neus van de tellers waren weggevangen. Een aantal Barmsijzen is op de 14^e positief als 'Grote' gedetermineerd. Gezien de tijd van het jaar en het feit dat bijna alle op Van Lennep gevangen Barmijzen 'Grote' waren lijkt het niet gewaagd om te veronderstellen dat vrijwel alle getelde vogels Grote Barmsijzen waren. De laatste twee goede barsmsijzenjaren waren 1996 en 1986. In 1996 werden op een dag 638 Barmsijzen geteld en in 1986 waren het er ongeveer 1600 in negen dagen. In beide jaren lag de piek van de irruptie rond dezelfde tijd als dit jaar.

Conclusie

Het jaar 2005 was een prima jaar. De tellers hebben ruim 250000 vogels geteld, verdeeld over 121 soorten. De resultaten van de tellingen zijn samengevat in tabel 1. Het was een goed jaar voor alle vinkachtigen (m.u.v. Frater), maar ook voor Lepelaar, Grote Gele Kwikstaart, Graspieper en Grote Lijster. Het jaar 2005 gaat de boeken in als irruptiejaar van Zwarte Mees en Barmsijzen. Roofvogels stelden teleur. Met name Sperwer was schaars. Er zijn ook betrekkelijk weinig Koperwieken, Kramsvogels en Kauwen geteld. Het is echter goed mogelijk dat Kramsvogels pas na het inleveren van dit artikel massaal arriveren. Een paar soorten schitterden door afwezigheid (bijv. Slechtvalk). Als bonus zijn de tellers vermeld met een aantal prettige zeldzaamheden zoals Grote Zilverreiger, Duin-, Grote- en Roodkeelpieper, Dwerggors en Bosgors en een aantal iets minder schaarse soorten zoals Morinelplevier, Velduil, Beflijster en Europese Kanarie. Kon het maar altijd herfst zijn!

Eef Kieft, De Clercqstraat 107, 2013 PP Haarlem, 023-5327282
efkiefert@planet.nl

Tabel 1. Resultaten van de landtrektellingen op *Parnassia*, herfst 2005.

Soort	augustus	september	oktober	november	totaal
Knobbelzwaan	0	0	8	0	8
Kleine Zwaan	0	0	7	0	7
Rietgans	0	0	102	240	342
Kleine Rietgans	0	0	20	0	20
Grauwe Gans	1	108	83	5	197
Kolgans	0	0	1	0	1
Brandgans	0	0	142	0	142
Canadese Gans	0	0	9	0	9
Rotgans	0	0	1	0	1
Nijlgans	0	3	30	1	34
Bergeend	0	5	3	0	8
Kuifeend	0	0	5	0	5
Bruilduiker	0	0	5	0	5
Smient	0	2	35	4	41
Slobeend	5	16	1	0	22
Wilde Eend	0	5	6	1	12
Pijlstaart	0	2	12	0	14
Wintertaling	3	8	7	0	18
Jan-van-gent	0	11	6	0	17
Aalscholver	46	355	1009	102	1512
Grote Zilverreiger	0	0	1	0	1
Blauwe Reiger	9	23	17	5	54
Lepelaar	1	17	106	0	124
Bruine Kiekendief	1	3	1	0	5
Blauwe Kiekendief	0	0	2	0	2
Havik	1	0	1	0	2
Sperwer	0	7	20	8	35
Buizerd	0	0	5	2	7
Torenvalk	0	1	1	0	2
Smelleken	0	2	2	0	4
Boomvalk	0	3	0	0	3
Scholekster	0	7	0	0	7
Bontbekplevier	2	20	9	0	31
Morinelplevier	0	1	0	0	1
Goudplevier	1	45	15	0	61
Zilverplevier	0	0	1	0	1
Kievit	0	5	611	0	616
Bonte Strandloper	0	0	7	0	7
Bokje	0	0	1	0	1
Watersnip	55	33	218	140	446

Soort	augustus	september	oktober	november	totaal
Houtsnip	0	0	1	0	1
Regenwulp	0	1	0	0	1
Wulp	5	34	3	1	43
Zwarte Ruiter	0	4	1	0	5
Tureluur	1	0	0	0	1
Groenpootruiter	5	1	0	0	6
Witgat	4	0	0	3	7
Steenloper	0	4	0	0	4
Kokmeeuw	36	104	594	65	799
Stormmeeuw	2	0	16	3	21
Kleine Mantelmeeuw	0	13	26	8	47
Grote Mantelmeeuw	0	0	2	1	3
Grote Stern	7	65	4	0	76
Visdief	0	5	0	0	5
Zwarte Stern	0	5	0	0	5
Holenduif	0	15	119	2	136
Houtduif	0	18	420	137	575
Turkse Tortel	4	17	11	0	32
Velduil	0	0	3	0	3
Gierzwaluw	1	4	1	0	6
Grote Bonte Specht	4	19	10	0	33
Boomleeuwerik	0	11	62	5	78
Veldleeuwerik	0	6	2706	250	2962
Strandleeuwerik	0	0	1	1	2
Oeverzwaluw	5	4	0	0	9
Boerenzwaluw	37	500	31	0	568
Huiszwaluw	18	55	2	0	75
Grote Pieper	0	1	3	0	4
Duinpieper	0	1	0	0	1
Boompieper	2	42	2	0	46
Graspieper	5	18349	5454	371	24179
Roodkeelpieper	0	2	2	0	4
Oeverpieper	0	2	60	6	68
gele kwikstaart	399	280	1	0	680
Grote Gele Kwikstaart	0	99	88	1	188
witte kwikstaart	12	183	319	4	518
Heggenmus	4	71	40	1	116
Zwarte Roodstaart	0	0	1	0	1
Roodborsttapuit	0	1	0	0	1
Tapuit	0	6	0	0	6
Beflijster	0	0	4	0	4
Merel	0	3	75	48	126
Kramsvogel	1	12	859	2198	3070

Soort	augustus	september	oktober	november	totaal
Zanglijster	0	57	1041	9	1107
Koperwiek	0	0	2202	251	2453
Grote Lijster	0	4	183	2	189
Braamsluiper	0	1	0	0	1
Zwartkop	0	1	2	0	3
Tjiftjaf	0	2	3	0	5
Goudhaan	0	0	15	5	20
Baardman	0	0	2	0	2
Staartmees	0	15	0	0	15
Zwarte Mees	0	862	57	8	927
Pimpelmees	0	202	483	40	725
Koolmees	0	13	522	13	548
Gaai	0	1	2	0	3
Ekster	0	1	9	3	13
Kauw	0	40	1934	12	1986
Roek	0	0	29	3	32
Spreeuw	247	4898	89694	34139	128978
Huismus	0	4	15	5	24
Ringmus	0	8	469	51	528
Vink	0	152	62993	6068	69213
Keep	0	5	3027	1171	4203
Europese Kanarie	0	0	2	0	2
Groenling	0	19	398	56	473
Putter	0	13	192	28	233
Sijs	0	26	973	451	1450
Kneu	0	918	1940	32	2890
Frater	0	0	1	0	1
barmsijs	0	0	19	997	1016
Kruisbek	0	55	106	1	162
Goudvink	0	0	0	7	7
Appelvink	0	0	9	0	9
IJsgors	0	3	20	0	23
Sneeuwgorst	0	0	2	0	2
Geelgors	0	0	13	1	14
Ortolaan	1	1	0	0	2
Bosgors	0	0	2	0	2
Dwerggors	0	1	0	0	1
Rietgors	0	78	980	95	1153
			Totaal exx		256755
			Totaal soorten		121
getelde dagen	2	12	15	6	35
getelde uren	5,5	32,25	55	15,5	108,25